

DE TRIBUNE

Redactieadres:
D. J. WIJNKOOP N. Prinsengracht 10
Amsterdam.

SOC. DEM. WEEKBLAD

Administratieadres:
J. C. CETON, Wijtenbachstraat 13
Amsterdam.

• VERSCHIJNT ELKEN ZATERDAG. •

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling 40 cent per 3 md. Buitenland 65 cent. Losse nummers 3 cent.

INHOUD: Het Referendum. — De politieke kermis. — Bebel. — Een oprecht vijand en een beteekenisvol onderdeel. — Antwoord aan pg. van Eck. — Een vraag van taktiek. — Brieven uit België. XIII; Over school-soep. — Vrouwenrubriek: economische onafhankelijkheid. — Economische Kroniek: Het jaar 1908. — De Krisis in de Partij. — Boekaankondiging: De Nieuwe Tijd.

Van de Administratie.

Losse nummers van den vorigen jaargang zijn niet meer verkrijgbaar.

De kwitanties worden deze week verzonden. Men legge 't geld (f 0.45) gereed.

Het Referendum.

Naar aanleiding van het uittreden van Schaper en Helsdingen besloot het Partijbestuur van de S. D. A. P., zooals men weet, een spoed-referendum uit te schrijven over de vraag: Wil de Partij, dat het P.B. een buitengewoon Kongres bijeen roept, ja dan neen?

Het P.B. zelf acht een buitengewoon Kongres niet noodig. Onnoodig te zeggen, dat wij het hierin met P.B. eens zijn. Wij voor ons zien evenmin het nut, voor de zaak van de Sociaaldemocratie in Nederland namelijk, van dit door Troelstra en zijn medestanders noodzakelijk geachte Kongres. De uitspraak over het buitengewoon Kongres, omtrent de zaak, en met de al of niet herkiezing van Schaper en Helsdingen als Partijbestuurders, niet de uitspraak dus omtrent personen is op dit oogenblik de hoofdzaak.

Wij raden derhalve, ten einde de personenkwestie op dit moment uit te schakelen, ten opzichte van de P.B.-vakaturen blanko stemmen of onthouding aan.

De politieke kermis.

De verkiezingen naderen en het politieke kermisterrein, waar gedurende zooveel weken de schoonste zaken voor domme boeren, burgers en buitenlui zullen worden ten toon gespreid, wordt in orde gemaakt.

Evenals op een werkelijke kermis zal het er nu voor de bezitters der verschillende spullen en tenten in de eerste plaats opaan komen lawaai te maken en het publiek te verblinden.

Wie tien clowns en rondschreeuwers voor zijn tent kan zetten overschreeuwt allicht zijn buurman, die maar over twee beschikt en het carroussel, dat een verblindenden stroom electrisch licht van zijn gevel kan doen schitteren, heeft het al bij voorbaat gewonnen van wie slechts met gaspitten kan werken.

De politieke partijen in ons kalme landje, dat slechts bij kermissen, Oranje-fuiven en verkiezingsvertoonningen uitgelaten wordt, maken zich m. a. w. gereed voor den politieken wedstrijd. Daarbij komt het er op aan, elk in zijn genre, wat nieuws en schitterends te bieden en het goede kiezerspubliek te overdonderen. Het spreekt vanzelf, dat hierbij een ander optreden gewenscht is ten opzichte van anti-revolutionaire boeren op de Veluwe en van vrijzinnig-democratische winkeliers of ambtenaren in den Haag. De antithese doet allicht nog opgeld bij ouderwetsche menschen, die in de laatste 4 jaar niet heel veel veranderingen hebben gezien, terwijl b.v. in het tegenovergestelde kamp het blanko-artikel lang is verouderd.

Onder Redactie van:

J. C. CETON, W. v. RAVESTEIJN Jr. en D. J. WIJNKOOP.

Advertentiën.

Per regel 10 cent
Bij abonnement speciaal tarief.

De vrijzinnig-democraten zijn er met hun kermis-program al vroeg bij. A.s. Zondag schijnt het te zullen worden vastgesteld. Welk een schoone zaken!

„Algemeen Kiesrecht en Grondwetsherziening, die dit waarborgen zal en de mogelijkheid voor vrouwenkiesrecht zal openen.” Nummer een.

Schuilt er hier niet al te duidelijk een ondemocratisch addertje in 't gras? Vrouwenkiesrecht? Welk vrouwenkiesrecht? Toch niet het dameskiesrecht der Liberale Unie-societeit? Als wij den heeren een goeden raad mochten geven, zou het dit zijn: „Kom, kerel, laat je niet kennen aan een kleinigheid!” Zet ineens rondement „Algemeen Kiesrecht voor vrouwen en mannen” in de Grondwet. „Dat is toch nog wel zoo flink en wel zoo democratisch.”

Mocht dit (het A. K. namelijk), niet worden bereikt, dan zal in elk geval worden aangestuurd op:

„Den wettelijk geregelden tienurendag.
Verplichte „sociale” verzekering van Staatswege; zorg voor ouden van dagen.

Algemeene volksontwikkeling en vakopleiding.
Staatsexploitatie onzer spoorwegen.
Een volksleger en zooveel mogelijk inkrimping van uitgaven.

Stoffelijke en geestelijke ontwikkeling der inlandsche bevolking in de koloniën.

Belasting naar draagkracht.
Regeling van den rechtstoestand der ambtenaren.”

Hoera! Welke schoone vergezichten openen zich, nu de V. D. Bond op dit alles aanstuurt, nadat, let wel, het A. K. niet „bereikbaar” zal zijn gebleken en dus eventueel een organisch-kiesrecht (genre-Treub) zal zijn ingevoerd of dameskiesrecht volgens de begeerte der Liberale Unionisten en van Sam. van Houten of, wat ietwat waarschijnlijker is, wanneer de clericale partijen, die een meerderheid vormen in de beide kamers, een kiesrecht naar hun wil hebben ingevoerd, dat zowel Lohman als de katholieken bevredigt en de heerschappij van boeren en klein-burgers onder aanvoering van de clericale groote bourgeoisie bevestigt.

Nog daargelaten dat men dit verlanglijstje slechts even op den keper behoeft te beschouwen om te zien, dat het alles klatergoud en kermis-spul is, hoogstens geschikt om de oogen van vrijzinnig-democratische kleine burgers, ambtenaren, onderwijzers enz. te verblinden, doch dat de groote heeren die de V. D. Partij regeeren, niet verhinderen zal, om, waar het op aan komt, bij de verkiezingen en in de Kamer die compromissen te sluiten met andere linksche partijen, welke de eischen van de parlementaire practijk noodig maken.

Ja, de V. D. is wel vooruit gegaan in die 4 jaar. Algemeen Kiesrecht, de tienurendag, staatspensioneerings! Waarom maar niet het heele verkiezings-program van de S. D. A. P. overgenomen? Dat ware nog wel zoo radicaal.

En intusschen staat de beweging voor het A. K., die alléén en uitsluitend werkelijk democratische en sociale hervormingen met zich zou kunnen sleepen, ongeveer stil, terwijl de heeren vrijzinnig-democraten in theorie en practijk die beweging reeds hebben verloochend en haar in den rug zijn gevallen.

Intusschen worden diezelfde heeren vrijzinnig-

democraten in de politieke practijk meer en meer de handlangers en waterdragers van de anti-democratische strooming, welke in onze bourgeoisie veld wint en die bij haar houding tegenover ambtenaren en onderwijzers zoo mogelijk nog scherper aan den dag treedt dan bij die tegenover de arbeiders.

Politieke kermis. Klatergoud en electrisch licht voor geverfde planken en een armzaligen inboedel. Wee de arbeiders en de arbeidersbeweging, die op zulke bondgenooten voor haar strijd rekent!

v. R.

Bebel.

Wat aan deze in het najaar begonnen zitting van den Rijksdag het opvallende karakter gaf, waardoor ze zich van vorige jaren onderscheidde, was de afwezigheid van Bebel. Voor het eerst na een ononderbroken periode van lange jaren stond hij niet meer vooraan bij den strijd onzer fractie tegen de andere partijen. Een kwaal had zijn krachtig gestel neergeworpen, en een lange tijd van rust is noodig om hem weer sterk te maken. Daar nu zijn lange parlementaire periode, te minste als voorste redenaar der fractie, voorloopig afgesloten is, houden de ge-lachten zich onwillekeurig met de vraag bezig, waarin eigenlijk zijn kracht als socialistisch politicus school.

Was hij een genie, dat vanzelf onder alle omstandigheden tot een leider der menschen zou geworden zijn? Het eigenaardige is, dat Bebel zelf in zijn particuliere gesprekken zichzelf altijd als voorbeeld aanhaalt, hoe de omstandigheden den mensch maken en niet omgekeerd. Wij herinneren ons een avond, toen hij in een kleinen vriendenkring herinneringen uit zijn jonge jaren ophaalde, hoe hij als 18-jarig gezet met zijn ransel op den rug de wijde wereld introk, afwisselend in allerlei streken van Duitschland werkte en zich eindelijk in Leipzig neerzette, net in den tijd, toen daar de arbeiders hun eerste tastende schreden op het terrein van de aaneensluiting en de politieke actie zetten. En daarin klomk weer de opvatting, dat hij alleen door al die toevalligheden op de voorste plaats gekomen was, niet door persoonlijke genialiteit. Al moeten we nu aannemen, dat hij onder andere toevallige omstandigheden ook wel zijn weg in de arbeidersbeweging zou gevonden hebben, ligt er toch een waarheid van zelfkennis in, die tegelijk een inzicht in zijn wezen als parlementair woordvoerder der arbeiders geeft.

Het berust niet op een geweldige genialiteit op een enkel punt, maar op een alzijdige talentvolle harmonie van eigenschappen. Een helder verstand, groot politiek doorzicht, uitstekend redenaarstalent, klaar inzicht in de theorie, zonder apart theoreticus te zijn, praktische zin, zonder zich op de practijk van 't oogenblik blind te staren; maar bovenal een open, ronduit karakter, door onwankelbare trouw aan zijn klasse verbonden, dat alles heeft hem gemaakt tot wat hij is. Zijn theoretisch inzicht leerde hem, dat de parlementaire strijd niet een strijd van politici is, die aan hun meerdere of mindere bekwaamheid hun succes te danken hebben, maar een deel van den strijd der klassen. Hij trachtte nooit dat blinkende fantoom na te jagen, dat vooraanstaande socialistische politici in andere landen zoo vaak van de wijs brengt: een groote politieke rol te spelen. Hij wilde nooit iets anders zijn, dan de mond, waaruit de stem der arbeidersklasse sprak. En daarin wortelde zijn geweldige kracht als socialistisch politikus; wat uit hem sprak was niet zijn eigen persoon, maar was de lijdende en strijdende klasse zelf en geweldig staat de kracht van een klasse boven de nog zoo groote kracht van een individu. Als hij met zijn mooie hartstochtelijke verontwaardiging de onderdrukking der arbeidersklasse schetste en de laffe gewelddadigheid en de politieke domheid der heerschers geeselde, dan zaten de burgerpartijen stil als muizen onder de afstraffing. Dan vreesden ze hem, want ze hoorden, dat dat geen persoonlijke mooie redevoering was, maar de stem van het proletariaat, van de onderdrukte massa zelf.

Daaraan ligt het ook, dat de Deutsche arbeidersklasse hem met zulk een vurige vereering aanhangt. Andere politieke leiders hebben bij de arbeiders bewondering en respect gevonden, maar altijd als kampioenen, waar ze tegen op zien. Hier is het een heel ander gevoel, een gevoel van natuurlijk samenhooren. De Deutsche arbeiders vereeren in Bebel het beste deel van zichzelf, den man uit hun midden, in wien ze hun beste revolutionaire eigenschappen herkennen. Hij bezit de taaie bezonnen energie van zijn klassegenooten, maar zonder de flegmatische langzaamheid, die hen nog geduldig doet dragen, waar anderen losgebroken zouden zijn. Hij overtreft hen in vurig temperament en is daardoor juist de geschikte revolutionaire leider, de voorganger, die hen meesleept. Hij steekt niet als een eenzaam genie boven hen uit; kwaliteiten van geest, hart en karakter hebben hem, een met zijn klasse, vooraangesteld. Hij voelt geheel met haar mee; met haar zwakheid is hij ook aarzelend geweest, met haar kracht was hij krachtig. Hij was geen staatsman, die ondanks alle omstandigheden en over alle hoofden heen ééne onwrikbare vastheid van lijn hield, maar hij ging op en neer met de door de ontwikkeling der omstandigheden op en neergaande stemming in het socialistisch proletariaat.

Hierin ligt dus reeds besloten, dat hij dikwijls naar onze opvatting mistastte, en fouten beging; soms zelfs kwam het voor, dat hij de massa der partijgenooten in een kwestie tegen zich had. Maar dat ging steeds met de natuurlijke eenvoudige openheid van iemand, die zich nooit boven anderen en voor kritiek onaantastbaar voelde; er zijn wellicht weinigen, die, zoo volkomen vrij van alle rancune, bestrijding zoo rustig verdragen, terwijl hij toch met alle felle hartstocht optreedt voor wat hij juist acht.

Dat is ongetwijfeld ook een van de redenen, waarom de vereering voor hem zoo onwankelbaar blijft. Juist omdat hijzelf nooit iets anders zijn wil dan één uit de democratische partij, waarin ieder hetzelfde recht heeft, voelt ieder, dat hij de eerste is. Dat is een van de mooie dingen die ons in de Deutsche partij opvallen, dat een zoo groote vereering met zoo geringe persoonlijke heerschappij zoo groote geestelijke zelfstandigheid gepaard gaat; dat ook de vurigst aangehangen leider alleen dan invloed heeft, als zijn woord uitdrukt, wat in den geest der massa als beginsel leeft.

Natuurlijk hebben de omstandigheden sterk meegewerkt. De politieke toestanden in Duitschland bewerkten, dat daar juist iemand met de eigenschappen van Bebel op den voorgrond moest komen. Andere landen bieden een gunstigen bodem voor een ander type van politieke leiders. Voor ons ligt er echter het belangrijke in, dat wij hier in een praktisch voorbeeld voor ons zien, wat anders alleen een theoretische gedachte zou moeten blijven: dat van een socialistisch politikus, die niets meer zijn wil dan de spreker zijner klasse, juist de geweldigste politieke kracht uitgaat.

A. P.

Een oprecht vijand en een betekenisvol oordeel.

De *Amsterdamsche* korrespondent van de N. R. Ct. staat, terecht, bekend als een scherpzinnig en oprecht verdediger van het kapitalisme en van de burgerlijke maatschappij. Het grootste en invloedrijkste blad der Nederlandsche bourgeoisie laat hem gewoonlijk de principieele bestrijding van het socialisme over, een taak, waarvan deze man zich op alleszins bekwame wijze kwijt.

De eenige doeltreffende wijze, waarop men van burgerlijk standpunt de arbeidersbeweging nog kan bestrijden, stelt, gelijk wij bekend mogen veronderstellen, de erkenning van het goed recht der arbeidersbeweging, of liever van een arbeidersbeweging, voorop. Het zou te dol, te in het oog loopend bedriegelijk zijn, nog te beweren, dat de arbeidersklasse niet, gelijk andere klassen of „standen,” zooals men zich in die kringen pleegt uit te drukken, het recht, het goede recht, ja den plicht zou hebben op te komen voor haar materiele en geestelijke belangen, voor haren welstand. In den tijd, waarin wij leven, den tijd van een „middenstands-beweging,” van organisatie der landbouwers in „boerenbonden,” van vereeniging van alle mogelijke groepen en groepjes van lieden met gelijke stoffelijke of geestelijke interessen, in den tijd, waarin zelfs de kapitalisten, de ondernemers van alle gading reeds georganiseerd zijn of zich aan 't organiseren zijn, gaat het niet meer aan van de arbeiders alleen te eischen, dat zij op zich zelf zouden blijven staan, dat zij geïsoleerd en derhalve machteloos tegenover de andere groepen en machten in den staat en tegenover hun „werkgevers” zouden blijven. Bovendien: het zich organiseren der arbeiders brengt in onzen tijd den kapitalisten, den ondernemers en, zoo niet den afzonderlijken kapitalisten en ondernemers, dan toch gewis der geheele burgerlijke klasse groote voordeelen. Sterker: de organisatie der arbeiders is in dezen tijd een levensvoorwaarde geworden voor de bourgeoisie als klasse zoowel als voor de afzonderlijke groepen en partijen, waarin de bezittende klasse verdeeld is. Men behoeft daarbij nog niet eens te denken aan de organisatie van arbeiders in de zoogenaamde „gele” verbanden, welke in alle landen met een ontwikkeld kapitalisme en verder gevorderde arbeidersbeweging, meer en meer een onmisbaar hulpmiddel wordt voor de groote ondernemers. Wij behoeven maar even te letten op de politieke practijk van de meeste burgerlijke partijen en na te gaan wat dezen zouden zijn zonder arbeidersorganisaties, om in te zien, hoe noodzakelijk organisatie der arbeiders heden ten dage is voor de bourgeoisie.

En op dit eenig juiste, uit een kapitalistisch oogpunt, juiste standpunt plaatst zich dan ook de genoemde redacteur van het groote conservatief-liberale dagblad.

Deze heer heeft nimmer de organisatie van arbeiders

bestreden, doch met des te meer ijver de *verkeerde* arbeidersorganisatie, de sociaaldemocratische, de revolutionaire arbeidersorganisatie en haar revolutionair doel, de verovering van de staatsmacht door het proletariaat, ten einde zoo de communistische maatschappij mogelijk te maken.

De organisatie der arbeiders tot verbetering van hun economische positie prijst hij te gelegener tijd als nuttig en noodzakelijk. De A. N. D. B. om slechts één vakvereeniging, de sterkste, te noemen, heeft over het algemeen zijn lof als regelend lichaam in den „belangenstrijd”; de wijze en sobere taktiek van zijn bestuurders dwingt hem achting en bewondering af. Maar, wanneer de voorzitter van dezen bond, wiens gematigdheid en wijsheid als vakvereenigingsleider hij over 't algemeen niet genoeg prijzen kan, het socialisme verdedigt of in een zijner artikelen zinsneden gebruikt, waarop onze correspondent den vinger kan leggen ten einde ze aan te wenden als springplank of stormram tegen socialistische utopieën en de schadelijke gevolgen van de opheffing der concurrentie en dergelijke, dan zal hij dit niet licht verzuimen.

Deze heer dan heeft den vorigen Zondag ook naar de pen gegrepen om zijn meening ten beste te geven over de geschillen in den boezem der Partij.

En hij komt daarbij tot een conclusie, die wij als waarschuwing aan de vele opgehitste en verblinde maar niet kwaadwillige partijgenooten, die het buitengewoon congres en daarmee de uitwerping van de Tribune-groep verlangen, niet mogen onthouden.

Onder het motto: Grijs, lieve vriend, is alle theorie, waarop bij Goethe volgt: en groen, dus bloeiend en vrucht dragend, des levens gouden boom, constateert deze „theoreticus” der bourgeoisie in de eerste plaats, dat de twist, zooals die nu in de S. D. A. P. zich vertoont, een internationaal verschijnsel is, overal voorkomend uit de op een zeker oogenblik en bij een zekere ontwikkeling, noodzakelijke botsing tusschen de grauwe theorie en de levende practijk der arbeidersbeweging. Dan volgt de bekende scheeve, maar voor een burgerlijk brein niet anders mogelijke, voorstelling, als zou de arbeidersbeweging en hare vertegenwoordigers „tegen wil en dank” gedwongen zijn maatregelen te steunen tot verbetering der economische positie van het proletariaat, welke maatregelen de Marxisten zouden „uitkrijten als heilloos.” De voorstelling m. a. w., als zouden Marx en degenen, die aan zijn politieke practijk en leer wenschen getrouw te blijven, — omdat het vasthouden van die leer en die practijk de absolute voorwaarde is zoowel voor het behalen van eenigszins beteekende voordeelen in den strijd als voor een zoo spoedig mogelijke algeheele overwinning van het proletariaat, — verbeteringen van het lot der arbeidersklasse willen afwijzen!

Zoo heet het dan bij onzen man, dat allen, die hetgeen bereikbaar is, ook al komt het uit de hand der bourgeoisie wel willen aanvaarden, opportunisten zijn. Waaruit zou volgen, dat er op de geheele wijde wereld nog slechts opportunistische of revisionistische sociaal-democraten zouden zijn, de dogmatische Tribune-klianten ingesloten.

Maar ondanks deze scheeve — en nog eens gezegd voor een burgerlijk brein blijkbaar noodzakelijke — voorste ling snapt de heer correspondent drommels goed, wat als resultaat van den twist voor de klasse, die hij vertegenwoordigt, te hopen is.

Hij haat het socialisme, hij bestrijdt de dogmatische leuzen der sociaal-democratie — en hij haat, en minacht zelfs, in de eerste plaats degenen, die hij qualificeert als „Marxistische studeerkamer-filosofen”, die „door het te doen hongeren, de hartstochten van het proletariaat willen ontketenen”, „die op den Marxistischen bijbel zweren”, m. a. w. degenen, die aan Marx' leer en practijk onwankelbaar vast willen houden, die elke afwijking van den rechten en revolutionairen weg naar de volledige bevrijding verderfelijck achten, de „geestdrijvers”, die hun vereenigingspunt in de redactie van de Tribune vinden.

En zijn conclusie, die wij als waarschuwend woord en betekenisvolle verwachting aan de partijgenooten-arbeiders ook aan degenen, die zich nog niet op de hoogte hebben gesteld van het werkelijk onderscheid tusschen revisionisme en Marxisme, voorleggen, luidt:

„Wij gevoelen geen neiging ons te verkneukelen in dezen broederkrijg en, in verband met de booze hartstochten, die hij ontkent, daaraan een caricatuur te ontleenen van den vredestaat, waarmee de sociaaldemocratie de goê-gemeente pleegt te paaien. Maar wel gelooven wij reden te zullen hebben ons te verheugen in de nederlaag, die den Marxisten staat te wachten. In het belang der arbeidersklasse zelve, voor zoover zij bij de sociaaldemocratie is aangesloten en welke klasse op niet veel heil te hopen heeft van den voorgang door geestdrijvers en dweepzieken.”

v. R.

Antwoord aan Partijgenoot van Eck.

In „De Tribune” en in „Het Volk” zijn in de laatste dagen respectievelijk tegen mijn brochure over het Historisch materialisme en tegen die over Klassenmoraal enige opmerkingen verschenen, waarvan ik de eerste in dit, de tweede in een volgend nummer der „Tribune” beantwoorden wil.

Partijgenoot van Eck zegt in de eerste plaats, dat, evenmin als in den oorlog, in den klassenstrijd het menscheeljk gevoel geheel verstikt wordt. In den oorlog worden gevangenen dikwijls niet gedood, het gegeven woord, de gegeven belofte worden dikwijls niet geschonden, hoeveel te meer zullen dan de geboden der moraal niet geheel en al op zij worden geschoven in den klassenstrijd waar de verhouding der twee elkaar gekampeerde klassen zooveel nader is.

Zeer juist zou ik willen zeggen, en juist daarom heb ik uitdrukkelijk in mijn brochure geschreven dat men de geboden der moraal alleen dan niet acht, indien het waarachtig heil der klasse dit eischt (zie pag. 86). Zoo zijn de oorlogvoerende kapitalistische staten — de lezer zal wel willen bedenken dat in mijn brochure, en ook hier weder, een wetenschappelijke beschouwing, een constatering van feiten wordt gegeven — ook, in het algemeen, tegenwoordig gewoon hun gevangenen niet te dooden tenzij het hun voor hun belang noodig lijkt. Men kent de rede-neering van den Indischen commandant, dat het soms niet anders kan en dat hij het daarom billijkt. Dan, in zulke gevallen, wordt ook het woord gebroken.

Zoo ook in den klassenstrijd. Als het niet moet, doodt men de arbeiders niet, maar als het volgens het klassenbelang niet anders kan, dan wel. Bijv. bij de Pruisische mijnen stelt men geen arbeiderscontroleurs aan omdat men die groote massa's arbeiders in dat vak vreesst als zij economisch en politiek te machtig zouden worden. Men laat hen dan liever sterven bij mijnrampen.

Zoo ontsloeg men alleen onze spoorwegarbeiders in 1903, en achtte het niet noodzakelijk verder te gaan. Maar in 1870 doodde men de strijders der Commune wel omdat men vond dat een zoo geweldige schrik onder het proletariaat tot wezenlijk heil der bourgeois-klasse wel noodig was.

Het is waar, volkomen waar, in het algemeen wordt het menscheeljk gevoel in den klassenstrijd niet altijd geheel verstikt. Maar daarom juist maakte ik de opmerking dat het alleen geschiedt als de klasse het voor haar bestaan onontbeerlijk acht. Dat ik in mijn brochure en ook nu weer uitzonderingen en speciale gevallen (naar den slechten en den goeden kant) niet behandelde of slechts even aanwees zal partijgenoot van Eck zeker billijken.

Met dezelfde opmerking kan ik van Eck's tweede tegenwerping ondervangen. Hij schrijft: er bestaat een groote massa van niet of niet-bewust deelnemenden aan den klassenstrijd en de publieke opinie van dezen is het, die de strijders belet de hooge geboden der moraal geheel en al te verwaarloozen. Ook hieraan heb ik gedacht toen ik schreef dat men dit alleen doet als het in het belang der klasse is. De fabrikanten geven wel om de publieke opinie, zeker, maar als regel alleen als het moet. Als zij vreezen (te recht of ten onrechte, dit blijft hier weer in het midden) dat de arbeiders te veel macht zullen krijgen, dan geven zij om de openbare meening niets. En als zij zoo machtig zijn, dat de openbare meening hun niets maken kan, wie heeft dan schaamachtige kapitalisten gehoord? Vermag de openbare meening veel tegen de trusts? En door de trust wordt het „publiek” zeker nog wel erger geschaad dikwijls, dan door een brutaal bestreden staking.

En bovendien, — misschien wel het allerbelangrijkste hier — het aantal van die „buitenstaanders” wordt steeds kleiner. Van Eck heeft zeker wel de nieuwste cijfers over Pruisen gelezen o.a. in Wibaut's beschouwingen. De groote massa wordt al meer en meer in den strijd betrokken. En ook die dan nog schijnbaar „buitenstaan” worden meer en meer door de zich overal ontwikkelende techniek en door het groot-kapitaal in den maalstroom getrokken. En is ten slotte vooral voor onze partij niet waar, „wie niet voor ons is, is tegen ons?”

De derde tegenwerping moet ik afwijzen, omdat zij mijn betoog niet raakt. Ik heb nergens geschreven dat de arbeider zijn patroon beleet en beliegt zoo maar zonder meer. Ik heb gezegd dat de arbeider in den klassenstrijd, evenals alle andere klassen, soms door het belang zijner klasse gedwongen wordt de hooge geboden der moraal niet te laten gelden. Betreurd heb ik dit niet, evenmin aangeprezen, en ik geloof ook niet dat men in deze dingen met treuren of prijzen verder komt. Hier kan alleen het socialisme helpen en dat heb ik in mijn brochures bevorderd door aan de arbeiders de waarheid, zoover ik haar zag, te vertellen.

In mijn tweede brochure heb ik er daarna nog eens op gewezen — en ik wil het hier nog eens herhalen — dat de arbeidersklasse veel minder dan de bourgeoisie — trouwens ook in de positie van onderdrukte, van zwakkere — gedwongen wordt de algemeene moraal in den steek te laten om de klassemoraal te volgen.

Want de arbeidersklasse heeft belang bij de waarheid en behoeft de arbeiders niet te bedriegen, terwijl de bourgeoisie zich nog slechts op de been houdt door valsche beloften aan scharen arbeiders, en door de bewuste of onbewuste verduistering der maatschappelijke waarheid.

Als partijgenoot van Eck deze dingen nog eens in mijn tweede brochure en hier naleest, zal hij het, geloof ik, wel met mij eens worden.

H. GORTER.

Een vraag van taktiek.

Het Volk deelde dezer dagen met eenig behagen mee, dat er in de Deutsche Partij een eigenaardige kwestie aan de orde was, eigenaardig, omdat het hier een oneenigheid betrof in Marxistische kringen omtrent taktiek bij de herstemmingen voor den gemeenteraad in Essen.

Daar heeft de partij namelijk bij de herstemming een formeel verbond gesloten met de nationaal-liberalen, die in 't algemeen de vertegenwoordigers der groot-industrie zijn, ten einde de overheersching van het in Essen oppermachtige Centrum te breken. Door dit verbond zijn eenige nationaal-liberalen en de eerste sociaaldemocraten in den raad te Essen gekozen.

Deze taktiek nu, voorgestaan door de partijgenooten en het partijorgaan te Essen, die gelijk bijna overal in Rijn-

land-Westfalen tot de orthodoxen behooren en op den Partijdag te Nürnberg onder de scherpste tegenstanders der revisionisten waren, is afgekeurd door een ander partijorgaan in die streken en zoo is een polemiek ontstaan, waarin zich ook de Vorwärts, het Centraal-orgaan der Duitsche partij heeft gemengd, een polemiek, die trouwens volkomen zakelijk en zonder eenige scherpte of bitterheid is gevoerd, wat met de polemiek tusschen de beide richtingen in de Duitsche Partij gewoonlijk niet 't geval is en meestal ook niet, door de schuld der revisionisten, 't geval kan zijn. Het Volk vindt 't nu o.a. zeer eigenaardig, dat er hier vrij groot meeningsverschil is gebleken tusschen Marxisten onderling.

Alsof dat iets ongewoons of bijzonders ware!

Gelijk Pannekoeck reeds voor een paar jaar schreef in zijn opstel: „Theorie en beginsel in de arbeidersbeweging,” men moet van Marx' leer en van de theorie wel een karikatuurachtige voorstelling hebben om te meenen, dat het aanvaarden van die leer en die practijk, meeningsverschil omtrent concrete punten van theorie en practijk, op wetenschappelijk zoowel als op taktisch gebied, uitsluit. Integendeel: de Marxisten verschillen, gelijk vanzelf spreekt, vaak aanmerkelijk in hun opvattingen omtrent bepaalde punten van theorie en practijk Ware dit niet zoo, Marx' leer en theorie zou geen wetenschappelijke leer maar een dogmatische zijn, wat onze tegenstanders er van maken.

Wat nu het hier bedoelde geval aangaat, wij zijn van meening, natuurlijk slechts afgaande op hetgeen wij omtrent de feiten en het meeningsverschil in de Vorwärts hebben gelezen, dat onze Marxistische partijgenooten te Essen onder de buitengewone omstandigheden, waarin zij verkeerden, alle reden en ook wel recht hadden het bedoelde verband bij de herstemming te sluiten. Wat niet wegneemt, dat wij ook van het standpunt van de Dortmunder-Zeitung, die deze taktiek verkeerd heeft geacht, zeer veel gevoelen. Het komt er bij dit geval vooral op aan, of tegenover de in Essen zelf behaalde politieke winst ook eenig nadeel staat, dat de Partij wordt toegebracht doordien de meening ingang zou kunnen vinden bij een enigszins belangrijke massa van katholieke arbeiders, dat de Sociaal-democratie de voorkeur geeft aan een nationaal-liberaal boven een Centrumman. En, voor zoover wij de politieke verhoudingen in Duitschland kennen, is dit geval uitgesloten, is dit nadeel niet te vreezen. Mocht dit wel het geval wezen, dan zouden onze Marxistische partijgenooten in Essen verkeerd hebben gehandeld en dan zou er geen enkele reden zijn om dit niet te erkennen.

In ieder geval echter willen wij er vast even op wijzen dat een vergelijking van dit geval met Hollandsche toestanden in den grond verkeerd is. Voor een nog zwakke arbeidersbeweging als de Nederlandsche is in de eerste plaats een principieel optreden in elk geval nog oneindig noodiger dan voor de machtige Duitsche beweging, als het eenige middel om bij de arbeiders van alle gading het inzicht en zoo mogelijk het vaste vertrouwen in haar volkomen betrouwbaarheid en beginselvastheid te wekken. Bovendien maken de politieke verhoudingen in ons land met zijn betrekkelijk sterk clericalisme, ook onder de arbeiders, het absoluut noodzakelijk, dat nooit, door onze politiek, ook maar de schijn wordt gewekt, als zouden wij tusschen het liberale en het clericale behoud ook maar een onderscheid in graad maken. Dit geldt voor elk land met een gemengde confessie (Protestanten en Katholieken). Maar het geldt: voor ons land nog in veel sterkere mate dan voor Duitschland, omdat hier de „clericale” „antithese” veel levendiger is dan daar.

Dit zij voorloopig opgemerkt, ten einde reeds van den beginne aan legenden den kop in te drukken.

v. R.

Brieven uit België.

XIII.

Over School-soep.

De Socialisten in den Gentschen gemeenteraad hadden reeds meermalen voorgesteld om van gemeentewegen voor de arme schoolkinderen een School-eetmaal in te richten; wat echter steeds door liberalen en katholieken werd verwerpen.

't Was nu in de stadsbegroting voor 1909 dat 't liberale schepencollege op het herhaalde aandringen onzer partijgenooten beloofde eene som van 5000 fr. te schrijven voor 't geven van school-voeding aan de arme kinderen der gemeente-scholen. De socialisten stelden voor de kinderen aller scholen óók die der vrije scholen toe te laten. De katholieken namen 't voor het voorstel onzer partijgenooten op, daar dit in hun belang was; en eene meerderheid bestaande uit katholieke en socialisten nam dit dan ook aan.

Dit had zooals bekend is ten gevolge dat het liberale schepencollege demissioneerde. Bij de kiezing van een nieuw college gaven de katholieken óók onzen partijgenoot Anseele een zetel in 't college. Buiten hem werden ook gekozen: twee katholieken en een radikaal (van 't radikaal socialistisch verband.)

Deze gebeurtenis noemt ons partij-orgaan „Vooruit” een „triomf” voor de socialistische partij.

Het voorstel onzer partijgenooten om van gemeentewegen school-voeding te geven aan de kinderen van alle scholen, verdient zeer zeker onze goedkeuring; 't is voor ons allen zeker onbetwistbaar, dat 't arme kind het noodige voedsel niet mag onthouden worden omdat zijne ouders het naar eene godsdienstige school zenden. Ons dunkt dan ook dat de liberalen naast den paal slaan met hunne

bewering dat dit zou beteekenen, het subsidieeren der katholieke school. De vrije scholen wordt hierdoor geene toelage gegeven, de school-voeding wordt direct aan de betrokkene kinderen uitgereikt en wel in gemeente-lokalen.

Doch 't is niet voornamelijk om dit aangenomen voorstel dat men den triomf-kreet aanheft, maar om de verkiezing van onzen pgt. Anseele en den radikaal Cambier tot schepene (wethouder). Kunnen wij nu werkelijk het feit dat een gedeelte der bourgeoisie, in dit geval de katholieken het een oogenblik in haar belang acht, een socialist een zetel te geven in een schepencollege een „triomf” noemen? Wij betwijfelen het!

En hebben wij door ons aantal raadsleden in den Gentschen gemeenteraad inderdaad recht op twee schepenzetels, zooals door Hardeyns, Vooruit en andere wordt beweerd? Óók dat wil er bij ons niet in. Door het recht op schepenzetels van het aantal raadsleden, dus van de macht afhankelijk te stellen, stelt men de zaak juist; maar men begaat ook de fout, de socialistische partij gelijk te stellen aan eene burgerpartij. Men vergeet dat al hebben de radiko-socialisten in de gemeenteraad van Gent, zooveel mannen, als de liberalen of als de katholieken, dat die twee partijen te samen toch tweemaal zooveel mannetjes in den raad hebben; en in de practijk zijn liberaal en klerikaal één vijandige macht, aan de strijdende arbeiders, gebleken. Wanneer nu in den Gentschen gemeenteraad onze vijanden tweemaal zoo sterk zijn als wij, dan hebben niet wij maar zij de macht, dat wil zeggen, het recht.

Indien óók wij een groep burgers vertegenwoordigden die belang had, bij het voortbestaan der tegenwoordige orde van zaken; dan voorzeker zou het op onzen weg kunnen liggen, door het onderling verdeelen der schepenzetels de zaak aan 't draaien te houden. Het belang der arbeidersklasse echter, eischt van hare vertegenwoordigers in de openbare bestuurslichamen, dat ze al het mogelijke moeten doen, om bij de arbeiders het vertrouwen in de burger-partijen te ondermijnen.

De woorden in eene gemeenteraadszitting gesproken worden gelezen door vele arbeiders, die tot nog toe, buiten ons bereik en daardoor een prooi der burger-partijen bleven. Wij moeten dus zorgen dat de daar, door ons gesproken woorden, raak zijn; om echter het arbeidersvijandelijke in de burger-partijen te kunnen bloot leggen, moeten we hen niets naar de oogen behoeven te zien; moeten we door niet met hen verbonden zijn; moeten we niet met hen 't bestuur eener gemeente op ons nemen, moeten onze schepenen niet van hen afhankelijk zijn; moeten we dus in die gemeenten waar we niet de meerderheid hebben, ook geen socialistische schepenen hebben.

Wij betreuren 't dan ook dat onze Gentsche partijgenooten dat niet hebben ingezien.

Door als minderheid, met de burgerpartijen 't bestuur eener gemeente op te nemen, verliezen we grootendeels het recht tot oppositie; terwijl de reden er voor — daar de gemeente toch nog bestuurd wordt naar den zin der meerderheid, dus der burgerpartijen — nog bestaat.

Een ding troost om en dat is: dat onzen triomf(?) slechts zóó lang duurt als onze vijanden, de representanten der bourgeoisie dat wenschen en in een groot-industrieel stad als Gent zal dat denklijk wel niet lang duren.

Vrouwenrubriek.

„Economische onafhankelijkheid.”

Ik herinner mij als een onrijp jeugd-ideaal den wensch dat ik zou kunnen bestaan absoluut onafhankelijk van iemand anders, zonder anderer hulp zelf makende wat ik noodig had. Iets later nam dat ideaal een meer practischen vorm aan en verlangde ik, zooveel te presteeren (te verrichten) dat vergoed werd wat mijn bestaan aan anderen kostte.

In die onrijpe gedachten uitte zich het mij-zelf toenmaals onbewust inwerken van hetgeen in het maatschappelijk leven aan het veranderen was. Het begon nog maar te komen — het is een 40 à 45 jaar geleden — dat meisjes uit den burgerstand — zooals men het uitdrukte — voor zich zelf moesten leeren zorgen. Te voren bleven die meisjes na volbrachte schooljaren thuis tot zij trouwden of, trouwden zij niet dan bleven zij nuttige werkkrachten in het ouderlijk huis of in de huishoudingen van broers of zusters. Maar de groot-industrie bracht daarin verandering. Zij nam in de afzonderlijke huishoudens den vrouwen de eene werkzaamheid voor, den andere na uit handen, afbrekend zodoende de economische waarde der vrouw voor het gezin en daarmee haar beteekenis als huisvrouw.

Dit, te zamen met de hooge eischen welke de onderlinge mededinging in winstmakerij den ondernemers stelden, noopten de ouders zoo goed als voor hun jongens ook ten aanzien van hun meisjes te zorgen, dat zij later zelf den kost zouden kunnen verdienen.

In het meisje ontstond toen met de noodzakelijkheid ook de innerlijke drang naar zelfstandigheid.

In den sociaal-democratischen gedachtegang heeft het woord zelfstandigheid en ook het begrip van dat woord plaats gemaakt voor het zooveel juistere begrip, de zooveel juistere uitdrukking: *economische onafhankelijkheid*.

Onlangs maakte het een opzettelijk gesteld punt van debat uit onder de leden van de A'damsche vrouwenclub, wat wij, sociaal-democraten, onder economische onafhankelijkheid van de vrouw hebben te verstaan. Als eerste stelling was het volgende aangegeven: „Economische onafhankelijkheid voor de proletarische vrouw is, zoodanigen arbeid te verrichten, dat zij van de opbrengst van dien arbeid bestaan kan zonder hulp van derden.”

Het spreekt van zelf, dat deze definitie (omschrijving) alleen gelden kon voor het kapitalistisch productiestelsel. Onder een stelsel van in gemeen overleg verrichten arbeid en aan de gemeenschap behorende arbeidsmiddelen, zouden we economische onafhankelijkheid b.v. veel beter uitdrukken door te spreken van een evenredig of verhoudingsgewijs aandeel leveren in den maatschappelijk-noodzakelijken arbeid. Maar, en later, in socialistische, en reeds nu in kapitalistische samenleving beteekent voor den bewustdenkende, economische onafhankelijkheid toch altijd een *vrij staan* tegenover alle anderen op grond van *verrichten nuttigen* (of als nuttig aangemerkten) *arbeid*. Een-vrij staan dus tegenover de anderen, doordat de waarde van den arbeid dien men verricht heeft, opweegt tegen de waarde die men zelf voor de voorziening in zijn behoeften heeft genoten in den arbeid daartoe door die anderen verricht.

Dat wij nu echter zoolang het kapitalisme gehandhaafd blijft met zijn bezit der productie-middelen door enkelen, en daaruit volgende winstmakerij door enkelen, met een geheel andere taxatie, een geheel andere waardeschatting van verrichten arbeid te maken hebben dan onder het socialisme het geval zal zijn, spreekt van zelf. Helaas, is onder het huidig systeem, *waarachtige nuttigheid* bij een massa arbeid die verricht wordt, absoluut niet aanwezig. Integendeel, een massa arbeid is positief schadelijk en verderfelijk. De voorbeelden zijn voor het grijpen, van hoog tot laag. Het bureaucraten-werk, verricht om sociale wetten zoo gevaarloos mogelijk voor de bourgeoisie en haar kapitalisme te doen werken; het vervaardigen van oorlogstuig, schepen en kanonnen en al wat er verder toe hoort; het vervalschen van alle mogelijke levensbehoefden; het reclamemaken en uitstellen in honderden elkaar (in werkelijkheid of schijn) beconcurrerende magazijnen voor één; de omslachtig-onhygiënische woning-reiniging; de elkaar verdringende negoties en dwerg-zaakjes en — om nog even naar hoog terug te springen: de hofhoudingen der uit den tijd rakende vorsten — wat vertegenwoordigt dit alles te zamen een reusachtige massa maatschappelijk-onnutten en verderfelijken arbeid!

Evenwel zoolang het proletariaat op welks schouders 't wicht van die onnuttigheid en die verderfelijkeid het zwaarste weegt, de kracht niet heeft, de bourgeoisie als zoodanig aan den dijk te zetten, moet het noodgedwongen ook door middel van dien onnutten en verderfelijken arbeid zijn economische onafhankelijkheid kopen. Hieruit volgt dus dat economische onafhankelijkheid onder het kapitalisme veelal mist het verheffende wat onder socialistisch regime er altijd mee zal samengaan. Maar niettemin is ook reeds nu, ondanks den vloek van het op zich-zelf onnut of verderfelijk zijn van een groot deel van den verricht wordenden arbeid *vrij-staan* tegenover alle anderen — van ontzaglijke waarde. En dat waarom? Omdat dat vrij-staan waarborgt, dat men, man of vrouw, niet ter *wille van* het onmisbaar *levensonderhoud*, zich tegen eigen oordeel in, zou moeten richten naar den wil en het inzicht van anderen.

Nu luidt de in debat gebrachte stelling: (zie boven) „... dat zij van de opbrengst van dien arbeid kan bestaan zonder hulp van derden.” Dat wil dus zeggen: het uitbetaalde loon, het geld dat de werkgevers neertellen in ruil voor haar arbeid, moet zooveel bedragen, dat de vrouw daarmee in haar onderhoud kan voorzien. Wat sluit echter het begrip onderhoud in? Wij weten allen, dat dit een zeer betrekkelijk begrip is, wisselend met de behoeften van den persoon, den man of de vrouw, die het geldt.

Tevens weten wij dat de kosten van onderhoud, die door de klasse der werkgevers voldoende worden geacht voor de leden van het proletariaat, maar juist zoo hoog zijn dat de proletariër er het leven bij houdt en zijn geslacht kan voortplanten. Derhalve kan de raming van den werkgever niet *onze* raming zijn, wijl wij andere eischen stellen aan het leven van den proletariër.

Wanneer wij dus opkomen voor de economische onafhankelijkheid van de vrouw, dan kunnen wij dat niet doen, zonder tegelijkertijd en niet gelijke kracht op te komen voor de *organiseering* der vrouwen en voor de *erkenning* van de *maatschappelijke waarde*, de *arbeidswaarde* van het *moederschap*. Want economische onafhankelijkheid is alleen te verkrijgen *in ruil* van maatschappelijk nuttigen, — of, zoolals wij boven zagen, onder het kapitalisme ook *niet in aerd* nuttigen, maar door de *bourgeoisie* als *zoodanig aangemerkten* — arbeid, daaronder voor de vrouw ook te verstaan de vervulling van het moederschap.

Maar om de ruil een zoodanige te doen zijn, dat zij beantwoordt aan de door het bewuste proletariaat — in dit geval dan — de vrouwen van het proletariaat te stellen eischen van levensonderhoud, is een machtsontwikkeling noodig, die slechts mogelijk is bij *te zamen staan*, *tij georganiseerd zijn*.

M. M.

Economische kroniek.

Het jaar 1908.

Mogen we even in herinnering brengen, dat er niet velen meer zijn, die hunne beweringen aan 't begin van 1908 geuit nog zullen staven, dat men niet meer spreekt bijna van een credietcrisis, van een financieele crisis en niet meer hoort van allerlei onmogelijke oorzaken, die toen al bedacht werden voor dit maatschappelijk euvel. Men spreekt thans slechts nog van de economische crisis, zooals wij ervan spraken in den beginne reeds, toen zich de eerste duidelijke symptomen voor hem die zich in

onze maatschappijleer eenigermate thuis voelt, vertoonden.

We constateeren alzoo — wat voor ons vooraf reeds zekerheid was — dat de feiten ons in 't gelijk zouden stellen en we doen dit noch met leedvermaak, noch met minachting voor anderer dwalingen, doch alleen daarom met vreugde, omdat iederen arbeider blijken kan, dat 't marxistisch inzicht, onze socialistische ontleding van het maatschappelijk stelsel het juiste is. Slechts de socialistische wetenschap ziet de maatschappij zooals ze is, zooals ze zich ontwikkelen moet. Steeds zullen haar overwinningen op kapitalistische huichelarij en revisionistische dwaalbegrippen door de feiten worden bevestigd, zooals tientallen van voorbeelden dit reeds hebben doen zien.

Wat heeft het jaar 1908 ons gebracht? Reeds in zijn begin was de voor 't eerst in Amerika acuut geworden economische crisis overgeplant naar 't Europeesche vaste land en thans in 't begin van 1909 staan we voor een deel der afwikkeling ervan!

Wat zijn haar kenmerken:

1°. een absolute en relatieve achteruitgang der productie;

2°. een slechter worden van den toestand der arbeidsmarkt.

3°. ongewoon hoge prijzen van industrieele producten en voedingsmiddelen.

We zullen dat hieronder, voornamelijk met de Deutsche cijfers, welke we voor een deel aan de „Vorwärts“ ontleenen, en die thans reeds voldoende bekend zijn, aantoonen.

Het kenmerkend onderscheid echter tusschen deze crisis en de voorafgaanden ligt voornamelijk in de prijzen der waren. Terwijl vroegere crisissen steeds een tamelijk algemeene teruggang van de prijzen der waren vertoonden, zien we thans, mede als gevolg van betrekkelijk ongunstige wereldoogsten gestegen prijzen voor de agrarische producten, doch ook voor de voortbrengselen der industrie. Het ontstaan van trusts en kartellen in de industrie heeft 't mogelijk gemaakt, niettegenstaande er overproductie is, de prijs der waren niet te doen vallen.

Als een zeer uitstekend voorbeeld kunnen we, om dit te doen zien, nemen 't Kolensyndicaat in Rijnland en Westfalen. Het werd gesticht in 1893 met het doel de prijzen der producten te doen stijgen. Dat ging eerst langzaam, doch bij de laatste hoogconjunctuur in betere mate. De thans door 't syndicaat besloten prijsverminderingen staan ver boven het niveau van de vorige crisis; in weerwil van deze verminderingen blijft de prijs nog *boven* die van de laatste hoogconjunctuur.

Men zie slechts 't onderstaande staatje:

Kolensort	'93/'94	'97/'98	'01/'02	'04/'05	'08/'09	'09/'10
Vette kolen	22.00	26.40	31.85	29.—	35.10	34.10
Vlankolen	13.50	16.25	19.25	17.50	21.75	20.25
Esz. kolen	11.50	15.—	18.50	16.—	20.60	19.60
Magere kolen	20.—	23.—	28.50	27.50	32.25	32.25

De eerste zijn de gemiddelde prijzen per 3 ton, de overige per 2 ton in Marken.

Men ziet het, de voor 1909/1910 vastgestelde prijzen zijn zonder uitzondering hooger dan de hoogste prijzen bij de aan deze crisis voorafgaande meest gunstige toestand. En gelijk 't bij 't kolensyndicaat is, zoo is 't met de prijspolitiek van bijna alle vereenigingen van producenten. Het middel om een dergelijke politiek te kunnen doorvoeren is eenvoudig 't uitschakelen van de vrije concurrentie gepaard gaande aan een georganiseerde productiebeporing. De verdedigers van dit omhoog houden der prijzen noemen dit 't regelen van de markt en zien daarin een middel om de crisissen te verminderen of te verzwakken. Wij zien en weten echter nu al te duidelijk hoezeer 't omgekeerde het geval is.

Hoe volkomen afhankelijk de toestand is van haar economische oorzaken, blijkt zeer duidelijk uit den weinigen invloed dien de toestand van de geldmarkt erop heeft. De voorspelling der burgerlijke economen dat met het ophouden van de gespannen toestand der geldmarkt ook de economische toestand een betere zou worden, is natuurlijk een onjuiste gebleken. Het geld is thans goedkoop genoeg. We hebben voor eenige maanden dit reeds doen zien, willen dus thans volstaan met er b.v. op te wijzen, dat het disconto van de Deutsche Reichsbank voor 1906 gemiddeld bedragende 5.15 % en voor 1907: 6.03 %, sinds Juli van 't vorig jaar is gedaald op 4 % of met meer dan 50 % sinds November 1907.

Terwijl dus het geld goedkoop verkrijgbaar is, is niettegenstaande dat de toestand eer slechter dan beter geworden. Niet 't voldoende aanwezig zijn van goud, niet de toestand van de geldmarkt beheerscht de crisis, doch de productie.

Hoe de toestand van de arbeidsmarkt is, geven de cijfers der Deutsche arbeidsbeurzen vrij goed aan. Op elke 100 open plaatsen meldten zich om werk aan in:

1903—168.8	1906—135.1
1904—162.6	1907—152.5
1905—131.1	1908—211.5

Ook het Rijks-arbeidsblad toont de toestand door een overzicht van de ziektekassen. Het geeft, rekening houdende met de toename der bevolking in vergelijking met het vorige jaar de navolgende cijfers.

Aantal verzekerden in 1908:

Februari	7468 meer	Juli	94783 minder
Maart	8010 „	Aug.	122654 „
April	24623 minder	Sept.	133729 „
Mei	93473 „	Oct.	125597 „
Juni	77243 „	Nov.	134162 „
		December	146965 minder

De „Vorwärts“ bevat bovendien nog 't navolgende staatje omtrent de prijzen der voedingsmiddelen, naar officieele gegevens:

	1901	1903	1905	1907	1908
Rogge	134.50	129.24	161.56	209.53	173.87
Tarwe	155.75	156.95	174.34	228.36	204.86
Roggemeel	18.35	17.49	20.75	27.16	21.80
Aardappelen	39.—	51.—	44.—	63.—	48.—
Roggebrood	24.23	23.68	24.98	32.85	30.05
Tarwebrood	41.44	41.63	43.22	53.13	52.79

Ofschoon de buitengewone hoogte van dit voorjaar iets verminderd is, staan de prijzen nog zeer hoog, de broodprijzen daalden b.v. bijna niets.

Een kenmerkend verschijnsel van de crisis is 't veel minder oprichten van nieuwe maatschappijen; terwijl toch in 1906 't kapitaal daarvan 1392 miljoen bedroeg en in 1907 nog 1206 miljoen, was 't in 1908 slechts 945 miljoen in 't tijdsverloop van Januari—December.

In de bouwvakken ziet 't er al even treurig uit. Een overzicht van een aantal steden in Duitschland toont hoe in bijna niet een stad de woningbouw is vermeerderd, ja soms op $\frac{1}{3}$ is verminderd.

't Aantal nieuw gebouwde kamers bedroeg voor Berlijn in 1906—19572, in 1907—13288, in 1908—8307.

We hebben thans ongeveer een aanschouwelijk beeld gegeven van de toestand, hoe hij voor den arbeider eruit ziet.

Tot slot bekijken we hem nog even van den kapitalistischen kant. Hoe staat 't met de dividenden. Ons Duitsch partijorgaan heeft aan de hand der cijfers de gemiddelde dividenden berekend voor de naamloze vennootschappen in de voornaamste takken van industrie.

	1906/1907	1907/1908
Mijnbouw	11.3 %	10.2 %
IJzerindustrie	8.5 „	8.7 „
Voedings- en genotmiddelen	8.4 „	7.0 „
Textielindustrie	9.2 „	10.0 „
Steen en Aardewerk	9.5 „	9.2 „
Chemische industrie	16.8 „	18.5 „
Banken	8.0 „	7.9 „
Handel	5.6 „	5.3 „

Heel veel te klagen hebben de heeren dus niet, al zullen ze 't in 't volgend jaar misschien met iets minder moeten tevreden zijn.

De noodlottige gevolgen van de crisis zijn slechts voor de arbeidersklasse. Zij zijn 't slachtoffer van de kapitalistische productiewijze. Hopen we dat hun slachtofferschap hen zal brengen inzicht in het kapitalisme en verhoogden strijd ertegen, dan zal ook dit crisisjaar naast zijn debet-, zijn creditzijde hebben. C.

De crisis in de Partij.

In het bericht over De Crisis in de Partij (dat verleden week in de *Vorwärts* voorkwam, en in het vorig nummer van de *Tribune* werd vertaald,*) kwam een voor, dat Troelstra het stakingrecht voor staats-beambten ontkende. Een zin, zoo schrijft de *Vorwärts* thans, die door zijn beknoptheid tot het misverstand aanleiding zou kunnen geven als zou Troelstra het juridische recht van staking hebben willen betwisten. Deze zin nu heeft betrekking op een *Rede*, die Troelstra op 26 October voor de Rotterdamsche Gemeente-Werklieden hield over: „*De Rechtspositie van Gemeente-Werklieden en de juiste toon.*” Om te maken dat

het misverstand hersteld worde, geven we thans, nu we de als brochure verschenen *Rede* zelve ontvingen, eenige plaatsen letterlijk weer, opdat de Deutsche partijgenooten zelve over de daar gepropageerde inzichten hun oordeel kunnen vellen:

Verondersteld er kwam een werkstaking voor het Algemeen Kiesrecht, dan zouden de gemeente-werklieden, die daaraan deelnamen, zich schuldig maken aan een groote tactische fout.

Bij werkstakingen is het wel voorgekomen dat de werklieden van arbeiderscoöperaties daaraan niet deelnamen. Volkomen juist, want zij moeten de arbeiders van het noodige voorzien en wanneer zij staakten zouden zij daarmee in de eerste plaats hun mede-arbeiders treffen. In het buitenland is het wel gebeurd, dat bij een algemeene werkstaking geen burgerlijke bladen verschenen, omdat de zeters en drukkers meestaakten, maar de socialistische bladen kwamen wel uit, het personeel daarvan staakte niet, want de arbeiders hadden hun bladen nu des te meer noodig om hen van den stand van zaken op de hoogte te houden.

Er bestaat een verschil tusschen de gewone vakvereenigingen en de organisaties van personen in openbaren dienst. Ten aanzien van het economisch strijdmiddel: de werkstaking, staan de organisaties van gemeentewerklieden in minder goede conditie dan die van gewone arbeiders. Laatsbedoelde vakvereenigingen treffen met hun werkstaking den kapitalist, de organisatie van arbeiders in openbaren dienst zou met haar werkstaking het publiek treffen, dus ook de leden der andere arbeidersorganisaties.

Zij zou dan de publieke opinie tegen zich innemen, die zij zoozeer noodig heeft en tevens zouden zij, met te staken, verdeeldheid brengen onder de arbeiders zelf. Het is niet de eerste maal, dat ik iets dergelijks zeg. Hetzelfde heb ik in 1903 tegen dr. Kuyper in de Kamer uitgesproken, toen hij den werklieden in openbaren dienst het stakingsrecht ontnemen wilde. Ik zeide hem toen, dat dit overbodig was, omdat die werklieden toch niet zullen staken, maar niettemin heeft Kuyper hun het stakingsrecht ontnomen. (blz. 11.)

En over de algemeene houding van de de Gemeente-Werklieden lezen we verder (blz. 13):

Mogen de grieven van gemeente ambtenaren en werklieden in het openbaar worden geuit? Het Centraal Rapport en het antwoord daarop van B. en W. zeggen neen en binnen zekere grenzen ben ik het daar ook mee eens. Het belang van den dienst dient hier het richtsnoer te zijn en nu brengt dat belang mee dat niet iedere gemeente-ambtenaar of -werkman zoo maar op eigen gezag en in het openbaar gaat klagen over zijn chef en diens tekortkomingen.

Voor de door ons gespatieerde zinsnede is opmerkenswaardig in den mond van een Sociaal-democratischen leider. Daar juist de arbeiders in de openbare diensten den allersterksten druk op de heerschende klassen kunnen uitoefenen, en zooals de Russische Revolutie getoond heeft, juist hun staking in revolutionaire tijden de geweldigste gevolgen met zich brengt, beteekent deze moreele ontkenning van het stakingsrecht dezer arbeiders in het belang van den „dienst“, een verzwakking van de revolutionaire kracht van de arbeidersklasse.

*) Deze vertaling werd door de Redactie van *Het Volk* verklaard te zijn een verbreking van onze verklaring. Het P. B. heeft ons echter als zodanig nooit een vraag gesteld, die erop wees dat het speciaal ons het recht van zake-lijke, principieele kritiek wenschte te ontnemen, en wij hebben dus dat recht evengoed als elk ander partijgenoot behouden.

Boekaankondiging.

De Nieuwe Tijd.

Het Sociaaldemocratisch Maandschrift *De Nieuwe Tijd* onder Redactie van Van der Goes, Gorter, Herm., Heijermans, Henr. Roland Holst, J. Saks en F. M. Wibaut opent thans zijn *veertiende* jaargang met een mooi Januari-nummer. Vooral de artikelen van Van Ravensteijn Gorter en Wibaut zullen arbeider en socialist een goed idee van de inzichten van het Marxisme op de meest verschillende gebieden van het menschelijk leven geven. Van Ravensteijn behandelt in het artikel *Nieuwe Bonwstoffen voor de Geschiedenis van het Nederlandsche Volk* drie onlangs verschenen boeken over de oude Hollandsche industriestad Leiden op een wijze, die tegelijk levendig en leerzaam is, leerzaam voor de inzichten die het Marxisme in historie en ekonomie verkondigt. Gorter zet zijn serie *Kritiek op de Litteraire Beweging van 1880 in Holland* voort thans met een bespreking van het Algemeen Menschelijke naar aanleiding van Willem Kloos' uitlatingen dienaangaande. En Wibaut behandelt in scherpe, principieele kritiek op Spiekman's opstellen: *Het Sociaaldemocratische standpunt ten opzichte van Fabrieks arbeid voor Vrouwen*. Wij zullen nog wel gelegenheid hebben op Wibaut's meningen dienaangaande, die ook de onze zijn, in „De Tribune“ terug te komen. Als enig artikel in staat is door zijne scherpe ontleding duidelijkheid omtrent de kwestie bij tegenstanders van het partijstandpunt te brengen, dan is het zeker wel Wibaut's artikel van thans. Daarom zij allen arbeiders geraden, ziet dat gij het leest. — De aflevering bevat verder het eerste bedrijf van Heijermans' *De Opgaande Zon*, een artikel van Joh. Visscher: *Te goed voor deze Aarde*, over de Blijde Dominees in Duitschland, die buiten de Partij staan, en het Manifest van 48 of 49 Partijgenooten, voornamelijk om te waarschuwen tegen de *bijeenroeping van een buitengewoon Kongres*. Men ziet een aflevering die gelezen wil worden. Wp.